

Josef Hrůza

Kyšice

2017

Mistr tradiční rukodělné výroby Plzeňského kraje

Obor Bednářství

Josefa Hrůzu (*1956) profesně charakterizuje záviděníhodný zájem a zápal do celoživotně vykonávaného řemesla. Po absolvování základního vzdělání v Plzni se věnoval v Plzeňském Prazdroji po tři léta učebnímu oboru bednář. Učňovskou zkoušku vykonal v září 1974 a podniku byl od té doby věrný i jako zaměstnanec. Bylo to rok před ukončením výuky bednářů v podnikovém učilišti. V rodině Josefa Hrůzy se bednářství nikdo nevěnoval, ani nevěnuje. Svůj vztah k legendárnímu plzeňskému pivovaru získal Josef Hrůza patrně díky svému dědečkovi Josefu Brejchovi, který zde nejdříve pracoval v pivovarských sklepech, později rozvážel pivo koňským povozem a nakonec první automobilovou cisternou.

Činnost bednářů se od poloviny 70. let 20. století orientovala zejména na údržbu transportních a ležáckých sudů a spilečných kádí. Ze služebně starších kolegů se tehdy mladému Josefu Hrůzovi věnoval především Rudolf Štěpán. Bednářská velkovýroba skončila přechodem na výrobu v cylindrokónických tancích v Plzeňském Prazdroji v roce 1992. Zbylým bednářům v té době ubývá odborné tvořivé práce a nakonec je jim přidělována i údržba a montáž palet. Na konci 90. let 20. století byli bednáři dokonce propuštěni a krátký čas pracovali pro pivovar jako osoby samostatně výdělečně činné. Do stavu pracovníků pivovaru byli znovu přijati v roce 2001 z podnětu PhDr. Jindřišky Eliáškové (tehdejší manažerka Tourism&Heritage Plzeňského Prazdroje), která se výrazně zasloužila o obnovení bednářství v Plzeňském Prazdroji a o faktickou záchranu tohoto ohroženého řemesla v Plzeňském kraji.

Pivovarskou bednářskou partu tvoří osm zručných řemeslníků, kteří se zpravidla rekrutují z řad zkušených truhlářů, tesařů a dřevomodelářů. Jejich vedoucím se oficiálně od 11. září 2007 stal mistr bednář Josef Hrůza. Ve stejném roce byla otevřena i nová bednářská dílna v objektu bývalé říční vodárny. Současní bednáři se v ní nevěnují jen údržbě a opravám starých pivovarnických nádob,

ale také odborné výrobě nových ležáckých či transportních sudů a kvasných kádí jako náhradě za fyzicky dožilé nebo pro stylové vybavení pivnic. Na objednávku umí ale plzeňští bednáři vyrobit v různých objemových velikostech také poháry, korbele, květináče, kadečky, vědra, hrotky (rovná nádoba) a kádě. Některé nádoby se zhotovují také z více druhů dřeva pro dosažení efektu barevnosti těchto předmětů, např. v kombinaci dubu a švestky. Téměř celá výrobní produkce bednářské party Josefa Hrůzy je zaměřena na podporu pivovarnictví a Plzeňského Prazdroje.

Josef Hrůza si aktivně udržuje vysokou míru poznání ve svém oboru a je mu tedy znám i výrobní program ostatních významných bednářských dílen v České republice.

Josef Hrůza reprezentuje živé mistrovství v oboru bednářství a dokonale ovládá všechny výrobní postupy od vytypování správného dřeva, přípravy dužiny, stavby a následného bednění sudu až k jeho smolení, od drobných soudků až k mnohahektolitrovým transportním sudům.

Josefu Hrůzovi byl v roce 2012 udělen titul Nositel tradice lidových řemesel. 1. července 2022 odešel Josef Hrůza do starobního důchodu.

*foto: archiv Plzeňského Prazdroje, a. s.,
archiv Plzeňského kraje (autor: Josef Kuželka)*

Miloslav Trefanec

Čínov

2017

Mistr tradiční rukodělné výroby Plzeňského kraje

Obor Kovářství

Miloslav Trefanec (*1942) se narodil a žije v Čínově, malé vesnici nedaleko Klatov. Kouzlo kovářského ohně mu učarovalo již v raném dětství a jeho touhou bylo vyučit se kovářskému řemeslu. V letech 1957–1961 se učil v oboru kovář a podkovář. Tři měsíce v roce trávil na Zemědělském učilišti Mšené-Lázně, okres Roudnice nad Labem, devět měsíců se věnoval vlastnímu řemeslu. Tuto praxi absolvoval na statku v Novém Čestíně, okres Klatovy. Vzhledem k tomu, že při statku existoval velký chov koní, byla značná část výuky věnována podkovářině. Vlastní kovařina byla zaměřena především na opravy vozů a zemědělského nářadí.

Po základní vojenské službě pracoval jako kovář na Školním statku v Klatovech, u Státních meliorací v Klatovech, ve Strojní traktorové stanici v Klatovech. Byla to bohužel léta krize a přerodu kovářského řemesla: takřka vymizela podkovářina, z kováře se spíše stával strojní zámečník. V této době si Miloslav Trefanec vybudoval doma malou dílnu, kde si zkoušel a osvojoval staré technologické postupy kovářského oboru. Chtěl, aby výrobky měly i kus duše svého tvůrce, aby to nebyly předměty z anonymní sériové velkovýroby. Objevili se i první zájemci o produkci M. Trefance. Objednávali si ponejvíce krbové nářadí a stavební kování.

V 80. letech 20. století se stal zaměstnancem Okresního stavebního podniku Plzeň-sever, závodu pro obnovu památek. Byla to firma, která se v západních Čechách začala zabývat opravami nemovitých kulturních památek. Z větších zakázek připomeňme mříže ochozu věže kostela sv. Bartoloměje v Plzni a okenní mříže klášterního objektu Státní vědecké knihovny v Plzni.

Počátkem roku 1990 si zažádal o oprávnění k podnikání. Ve skromných dílenských podmínkách začal se samostatnou živností a se snahou především vyhovět přání zákazníka, ale hlavně chtěl obnovit a podržet tradici a životaschopnost kovářského řemesla. Postupně si svépomocně vybudoval

novou dílnu se slušným vybavením. Kvalita jeho práce zaručuje přízeň investorů oprav nemovitých kulturních památek, pro které opravuje mříže či zhotovuje nové, rekonstruuje vrata nebo dveře. „Malý“ zákazník přichází ponejvíce s objednávkou zhotovení a oprav různého nářadí, stavebního kování či doplňků interiérů (klepadla, věšáky, svícný a další drobné ozdobné předměty, mříže apod.). Nevyhýbá se ani dalším zakázkám, které mají spíše charakter zámečnického řemesla.

Ve snaze o získání dalších zkušeností a dovedností potřebných pro uchování tradic technologie kovářského řemesla se pan Trefanec nikdy nebránil konzultacím, setkáním a výuce u kovářských mistrů. Tradiční je účast na přehlídce Hefaiston – setkání uměleckých kovářů na hradě Helfštyně a v Chanovicích na Dnu řemesel. Nezapomenutelné zážitky má spojeny se „zkušenou“ u opravdu lidového kováře a muzejníka, písmáka a kronikáře Václava Votavy z Předslavi (1914–1993).

Kovářská práce Miloslava Trefance je výhradně založena na ručním kování, pouze při tvarování některých velkých a masivních materiálů používá buchar. Ruční kování je práce velmi namáhavá, zdoluhavá a náročná na zručnost kováře. Pokud se týká technologie kovářské výroby pak Miloslav Trefanec precizně ovládá všechny způsoby tvarování kujného železa: prodlužování, zakulacování (přetváření materiálu na osmihran a pak na kulatinu), osazování (na konci výkovku osazení jiného tvaru), pěchování (na konci výkovku, či v jiné jeho části větší, tlustší tvar), ohýbání (ostré a dokulata), probíjení (zhotovování otvorů ve zpracovaném materiálu), přesekávání, provlékání (náročná technologie pro kvalitní konstrukci mříží a vrat), torzírování (kroucení čtyřhranné tyče do spirály), zhotovování šišek (základní a oblíbená ozdoba kovářských prací – z jednoho drátu, z více drátů, rozsekáváním tyče), zhotovování volut, skružování (stáčení materiálů do kruhů), překládání (materiálu přes sebe tak, aby tvořil na jedné ploše rovinu), štěpení, zhotovování třmenů (spojení materiálu bez nýtů a svařování), tepání, nýtování, zhotovování objímek a spon, sváření v ohni (tento způsob svařování používaný v minulosti se v dnešní době téměř nepoužívá).

Od roku 2002 se Miloslav Trefanec pyšní titulem Nositel tradice lidových řemesel.

*foto: archiv Vlastivědného muzea Dr. Hostaše v Klatovech, p. o.
(autor: Jan Kavale),
archiv Miloslava Trefance*

Martin Volf

Koloveč

2017

Mistr tradiční rukodělné výroby Plzeňského kraje

Obor Hrnčířství

Hrnčířská tradice rodiny Volfů začíná rokem 1785 a udržuje se až dodnes. Navíc se hrnčířské řemeslo předává z otce na syna již po sedm generací a nikdy nebyla v tomto rodě výroba přerušena.

Martin Volf (*1972) přicházel do styku s hrnčířským řemeslem od raného věku. Dá se říci, že v dílně svého otce Rudolfa doslova vyrostl. Otec ho sám řemeslu naučil ve všech jeho podobách. Předal mu nejen návyky a dovednosti řemeslné, ale i názvosloví, jakož i veškerou technologii výroby keramiky, tj. tradiční přípravu hlíny, barev i glazur. Formálně a souběžně s vyučením u otce Martin Volf absolvoval Střední průmyslovou školu keramickou v Bechyni, kde v roce 1990 ukončil studium maturitní zkouškou v oboru technologie keramiky. Po ukončení studia okamžitě nastoupil do rodinné dílny a společně s otcem Rudolfem rozjeli podnikání ve výrobě keramiky. V roce 1995 společně začali budovat Muzeum techniky a řemesel.

V roce 2010 byl Martin Volf oceněn titulem Živnostník roku Plzeňského kraje za držení rodinné tradice a vybudování Muzea techniky a řemesel.

V roce 2015 byla v rámci muzea utvořena samostatná expozice k historii výroby kolovečské keramiky, která je volně přístupná v rámci trvalé výstavy vyráběné keramiky. Prezenci svých výrobků Martin Volf soustřeďuje hlavně v prostorách obchodu, který přímo sousedí s dílnou, kde se keramika vyrábí a je ve stejné budově jako Muzeum techniky a řemesel. Obchod se nachází v přízemí a v prvním patře nad ním. Tam je mezi výrobky umístěna i expozice pojednávající o historii výroby kolovečské keramiky.

V rámci prohlídky muzea je možná i návštěva původní hrnčířské dílny, kde Martin Volf pořádá komentované prohlídky s ukázkou práce na hrnčířském kruhu.

Hlavní výrobní program dílny tvoří tradiční červenohnědá a od roku 1990 také modrá kolovečská keramika, o jejíž obnovu ve výrobě se zásadním

způsobem zasloužil Martin Volf. Její výroba zanikla na počátku 20. století snad ze dvou důvodů: jednak se neujala u zákazníků a jednak byly zakazovány olovnaté komponenty povrchových úprav. Olovnatá barviva byla nahrazena novými barvami s odpovídajícím atestem a na rozdíl od hnědé keramiky se na usušené nádoby nanáší nátěrem. O tyto inovované výrobky byl poměrně velký zákaznický zájem. V současnosti jsou produkovány i keramické výrobky dalších barev.

Martin Volf poskytuje metodickou pomoc jak začínajícím, tak pokročilejším hrnčířům a keramikům. Dává i individuální hodiny práce na hrnčířském kruhu. Také vychází vstříc jak sběratelům, tak badatelům v oblasti lidové keramiky a tradičních lidových řemesel.

Dále předváděl svoje dovednosti např. v Národopisném muzeu v letohrádku Kinských v Praze, v Muzeu Chodska v Domažlicích a také na akcích pořádaných Plzeňským krajem.

Zároveň se v rámci muzea věnuje péči konzervační a restaurátorské a osobně prezentuje dalších 67 vystavených řemesel a živností.

Martinu Volfovi ještě stále pomáhají v omezeném rozsahu, který je dán věkem, rodiče Rudolf a Libuše Volfovi a významnou měrou též jeho manželka Eva, která se plně zaučila a zvládá celou technologii – věnuje se všem přípravným pracím a hlavně malování keramiky.

Martin Volf má tři děti, kterým se snaží své znalosti a dovednosti předat, aby rodinná tradice žila i nadále. Syn Martin (*1996) zatím cestu k řemeslu nenašel a pracuje v jiném oboru, ale dle svých možností pomáhá. Dvě dcery, Martina (*2002) a Eliška (*2006), se teprve s řemeslem seznamují.

foto: archiv Muzea techniky a řemesel Koloveč

Rudolf Volf

Koloveč

2017

Mistr tradiční rukodělné výroby Plzeňského kraje

Obor Hrnčířství

Rodinná tradice rodiny Volfů je impozantní. V archivních materiálech nalezneme předky pana Rudolfa Volfa v čp. 1, kteří se věnovali hrnčířskému řemeslu: /I./ Lambert Volf – /II./ Kašpar Volf – /III./ Václav Volf – /IV./ František Volf – /V./ Rudolf Volf – /VI./ Rudolf Volf. První vzpomínky Rudolfa Volfa (*1944) na hrnčířskou výrobu jsou od jeho dvou let života. Celé období dětství chápal rodinné řemeslo jako zdroj obživy. Před ukončením základní školy si již byl vědom rodinné tradice i povinnosti zachování typické hrnčířské technologie v uvedené obci.

V období pozdního feudalismu, a to přes těžké ekonomické ztráty a následky třicetileté války, nastal na Chodsku pronikavější rozvoj hrnčířského řemesla, jež se soustředilo ve třech městech: Domažlicích, Hostouni a Kolovči. Kolovečské hrnčířství již počátkem 19. století přesahovalo svým významem regionální rámec a patřilo mezi nejvýznamnější hrnčířská střediska v Čechách. Obdobím vrcholu výroby lze označit 60.–80. léta 19. století. Rychlý úpadek nastal asi před sto lety, kdy smaltované nádoby a zakazy užívání levných olovnatých glazur vytlačily rychle a nezadržitelně hrnčířské zboží z trhu. Těsně před první světovou válkou klesl počet hrnčířů v Kolovči na 50 %, po světové hospodářské krizi ve 30. letech 20. století pracovalo v Kolovči již jen pět hrnčířských dílen a v roce 1938 pak pouze tři. V roce 1945 pokračovala ve výrobě poslední hrnčířská dílna, a to právě Rudolfa Volfa z čp. 1. Pod tlakem státní politiky musel starší bratr František (*1937), vystudovaný keramik, odejít do průmyslu. Otec Rudolf Volf musel ještě pracovat v JZD. Až teprve v roce 1955 vstoupil do výrobního družstva Chodovia (založeno bylo v roce 1920). Mladý Rudolf Volf se po roce 1958 vyučil v oboru, po smrti otce dal pole zemědělskému družstvu (roku 1967) a plně se věnoval rodinnému řemeslu, vědom si skutečnosti, že chce a musí pokračovat v této výrobní tradici.

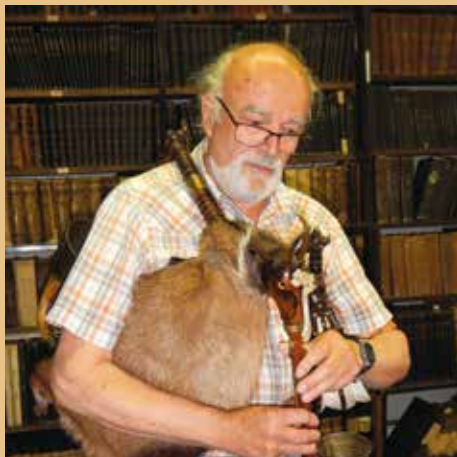
Dne 9. října 1975 přiznala Komise pro posuzování odborné způsobilosti pracovníků a mistrů umělecké výroby (Národní 30, Praha 1) na návrh Ústředí lidové umělecké výroby Rudolfovi Volfovi titul Mistr lidové umělecké výroby.

U hrnčířské výroby Rudolfa Volfa oceňujeme především vysokou estetickou a užitnou hodnotu produkce výrobce, který užívá tradičního materiálu na zhotovení výrobků, tj. místní hlíny a barviv připravovaných dle rodinných, resp. tradičních receptur. Při výrobě uplatňuje tradiční tvarosloví předmětu a také dodržuje úpravy, dekor a barevnost odpovídající tradici. Při své výrobě opakuje tradiční vzory a předlohy. Technologie výroby spočívá ve zpracování hlíny, která se před vytáčením prohněte – „prodělá“, z hliněného těsta se oddělí hrudka, upraví se do tvaru nízkého komolého kužele a nahodí do středu kruhu. Ve velmi řídkce rozdělané hlině si hrnčíř během vytáčení namáčí ruce, kousky hlíny a nářadí. Hotový výrobek se po vytočení odřízne a dá vyschnout. Dobře vysušené výrobky se potahují (namáčením) žlutavou hlinkou. Po zaschnutí se zdobí bílou, černou, či zelenou barvou. Vymalované zboží se předpaluje v peci, po vychladnutí se glazuje a vypaluje podruhé tzv. plným ohněm. Rudolfovi Volfovi nejdříve s výrobou pomáhala matka, později manželka Libuše (*1950), která zvládá celý rozsah hrnčířské výroby, ale specializuje se především na malbu. Syn Martin (*1972), absolvent Střední průmyslové školy keramické v Bechyni, je nyní provozovatel rodinné firmy, která vznikla v roce 1988 ihned po platnosti legislativního ustanovení, jež umožňovalo drobné podnikání na základě rozhodnutí tehdejších místních či městských národních výborů. Syn Martin Volf zvládá taktéž celý rozsah výroby kolovečské keramiky stejně tak jako dcera Ivana (*1975), provdaná Leitlová, taktéž absolventka Střední průmyslové školy keramické v Bechyni.

Rudolf Volf je od roku 2001 držitelem titulu Nositel tradice lidových řemesel.

foto: archiv Muzea techniky a řemesel Koloveč

Ing. Jaromír Konrady

Plzeň

2018

Mistr tradiční rukodělné výroby Plzeňského kraje

Obor Výroba chodských dud (a dalších drobných lidových hudebních nástrojů)

Ing. Jaromír Konrady (*1944) pochází ze slavného chodského rodu dudáků a výrobců dud Konradyů. Narodil se v Domažlicích. Vyučil se v oboru truhlář a opravář hudebních nástrojů, vystudoval Střední uměleckoprůmyslovou školu v Praze (1961–1965) a dálkově Vysokou školu lesnickou a dřevařskou ve Zvolenu (Ing., 1972–1978). Po skončení pracoval v závodu Ligna, ve Výzkumném a vývojovém ústavu dřevařském Praha (1967–1975), ve Škodě Plzeň (1975–1991), později v truhlářském družstvu a dřevařském podniku.

Díky rodinné tradici se od svého mládí věnuje hře na dudy a také tradiční výrobě chodských dud. V roce 1957 se stal členem dudácké muziky ZUŠ Domažlice, byl rovněž členem dudácké muziky souboru Psohlavci Praha (1967–1971) a vedoucím Malé dudácké muziky Praha (1971–1973). Po svatbě se přestěhoval do Plzně, kde od roku 1975 působí dodnes. Dudařské dílny má dvě – pracuje souběžně v Domažlicích a v Plzni. Od roku 1979 je aktivním členem Souboru písní a tanců Jiskra (dudák, řadu let pracoval také jako vedoucí souboru). Stál také u zrodu Mezinárodního folklorního festivalu Plzeň (1997), kde je stále aktivním členem festivalového výboru.

V Plzeňském kraji je dnes jedním z nejznámějších výrobců chodských dud. S bratrem Stanislavem představuje již třetí generaci těchto výrobců – tradici založil dědeček Jakub Konrady (1881–1946). Po svých rodinných předchůdcích převzal a dále rozvíjí tradiční postup výroby dud i způsob zpracování všech materiálů. A to včetně tří „revolučních vylepšení“ ve výrobě, které provedl jeho otec Jakub Konrady (1905–1988): 1. speciální ladění dud pomocí šroubků (u dřívějších výrobců se využíval k ladění ne příliš praktický vosk); 2. vložení neprodyšné vložky do vzduchového zásobníku, který se od pradávna vyráběl ze zvířecí kožešiny; použitím neprodyšné vložky je možné dnes používat i umělé textilní napodobeniny kožešiny; 3. dosud rodinné „tajemství“ ohýbání volských rohů patřičné délky na roztruby dud, rozdíl mezi běžně používaným způsobem

krátkého rohu do mosazného ostrého kolínka je v kvalitě vycházejícího tónu, u kulatých rohů je silnější a libozvučnější.

Tradiční výroba chodských dud zahrnuje práci v různých technických oborech. Používá několik základních materiálů: dřevo (švestka, javor, lípa), kůže a kožešiny (koží, psí, v současné době i textilní imitace), kravské a volské rohy (s patřičnou délkou k použití) a kovové součástky z mosazi (MSZ plech, MSZ trubky a trubičky, cvočky a hřebíčky).

Kromě pravidelného účinkování s dudáckou muzikou souboru Jiskra a aktivní prezentací dudácké hry zároveň vychovává i nové dudáky. Zkušenosti má i s natáčením dudácké hry pro potřeby rozhlasu, jako dudák se podílel na natáčení několika CD dudácké muziky. Ovládá tak i perfektní ladění dud pro náročné studiové podmínky.

Kromě výroby a oprav chodských dud se věnuje také výrobě drobných lidových nástrojů (fanfrnochy, řehtačky) a opravám strunných i dechových nástrojů. V roce 2017 mu byla svěřena restaurátorská práce na historických dudách z roku 1909 ze sbírek Národopisného oddělení Západočeského muzea v Plzni. Pro stejné muzeum vytvořil volnou repliku pastýřské trouby z Plzeňska.

***foto: archiv Ing. Jaromíra Konradyho,
archiv Vlastivědného muzea Dr. Hostaše v Klatovech, p. o.,
archiv Plzeňského kraje (autor: Zdeněk Vaiz)***

Dana Soukupová

Ostromeč

2018

Mistr tradiční rukodělné výroby Plzeňského kraje

Obor Drátenictví

Dana Soukupová (*1962) v roce 2007 absolvovala Drátenickou školu v Zadní Třebáni pod vedením mistra Mgr. Petra Musila, kde získala osvědčení. Ještě téhož roku vystavovala. Ve svém díle spojuje jak tradici, tak i umění. Její práce byla vystavena v několika muzeích v Čechách (Domažlice, Tachov, Klatovy). Své exponáty měla vystavené na Mezinárodním setkání dráteníků v Bytči na Slovensku. Rovněž se zúčastnila tematické výstavy v Jílovém u Prahy na téma „Vodní svět“, kde v hodnocení návštěvníků muzea získala 2. místo. V roce 2013 odvysílala Česká televize v pořadu Toulavá kamera reportáž o její tvorbě. Dana Soukupová je také lektorkou a uskutečnila již řadu tematických kurzů drátování.

Z důvodu velkého zájmu veřejnosti plánuje otevřít školu drátenictví. Je provozovatelkou první Galerie drátenictví v České republice, která byla slavnostně otevřena 10. května 2014 v Ostromeči u Horšovského Týna. Mimo ucelené tvorby D. Soukupové se zde návštěvníci mohou také seznámit s historií drátenického řemesla.

I když lidstvo zná a používá drát již od pravěku, zrodilo se klasické drátenické řemeslo až v 16. století na Slovensku. Největší rozmach drátenictví byl zaznamenán na konci 19. a začátku 20. století. Po skončení první světové války drátenictví začalo postupně upadat a bylo vytlačováno průmyslovou výrobou, která byla mnohem levnější (tradičním a žádaným výrobkem dráteníků byly např. pasti na myši). V 50. letech 20. století drátenictví úplně zaniklo a znovu se začalo objevovat až v současnosti, často však v podobě uměleckého šperkařství. Dana Soukupová netvoří ovšem předměty pouze pro dekoraci, ale dbá na jejich užitnost a jako jedna z mála naplňuje také tradiční poslání dráteníků, kterým bývala preventivní ochrana zejména hliněného nádobí před rozbitím a také oprava střepů (tj. poškozených hliněných nádob). Pracuje hlavně s černě žíhaným drátem, který používali i starší dráteníci. Své výrobky ošetřuje lakem

nebo olejem, neboť v dnešní době se změnily nároky na údržbu a i když většina výrobků slouží lidem spíše jako dekorace, lze je i běžně používat. Pracuje i s ostatními druhy drátů. Ať se jedná o dráty měděné, mosazné, pozinkované či stříbrné, dá se říci, že používá všechny druhy drátu. Často vytváří kombinací těchto drátů obrazce, ve kterých využívá jejich barevných odstínů.

Navštěvuje historické jarmarky a řemeslné trhy, kde je její účast velmi žádána a vždy kladně hodnocena. Zúčastňuje se mimo jiné Dne řemesel v Chanovicích, Selských slavností v Holašovicích, Slavností jablek na Krasíkově a mnoha dalších podobných řemeslných akcí. Rovněž byla oslovena Hornofalckým muzeem, zda by v jejich skanzenu nepředváděla své řemeslo, což se uskutečnilo a pochvalně o tom psaly i německé noviny.

Řemeslu se věnuje téměř 17 let a na své náklady otevřela již zmíněnou galerii, ve které má svoji dílnu a která byla zařazena mezi turistické zajímavosti (má svou turistickou vizitku), ale i do Prázdninové štafety pro děti.

*foto: archiv Dany Soukupové,
archiv Vlastivědného muzea Dr. Hostaše v Klatovech, p. o.
(autor: Jan Kavale)*

Jan Šup

Kocourov

2018

Mistr tradiční rukodělné výroby Plzeňského kraje

Obor Pletení z proutí, borovicových loubků a smrkových kořenů (včetně košíkářství)

Jan Šup (*1953) je vyučený zedník. Po základní vojenské službě, kterou absolvoval v letech 1973–1975, se začal intenzivně věnovat košíkářské práci (výrobky ze zeleného proutí), kterou se naučil od svého otce a která se stala jeho velkým koníčkem.

Vrbové zelené proutí se řeže v době vegetačního klidu od listopadu do konce února, kdy má pro pletení nejvhodnější vlastnosti. Roztřídí se podle kvality a délky, sváže do otepí a nechá se na volném prostoru vymrznout. Zelené proutí je lepší nechat usušit až do jara. Těsně před pletením se 10 dní máčí. Ze syrového proutí košík rychle vysychá a ztrácí na objemu, košík je řídký a není pevný.

Sebevzděláváním a experimentováním Jan Šup postupně obohatil původní techniku o pletení z vařeného loupaného proutí, které se mu zdálo být zajímavější (vyrábí ale z loupaného i neloupaného proutí). Na loupaní je potřeba připravit rovné a hladké pruty. Pruty se vaří 6–10 hodin. Hned po vyjmutí z vařící lázně se olupou. Po olupání se nechá proutí vyschnout a poté se váže do otepí. Před vlastním pletením se máčí. Výrobky z oloupaného proutí jsou pevné a lehké. Dále pokračoval ve vzdělávání a zdokonalování vlastní technologie. Získával další poznatky o pletení a zaujala ho výroba košíků z borových loubků. Zjistil, že tuto technologii výroby ovládá František Janda (*1941) z Lehoma u Strážova, vyučený zahradník a nadšený samouk v oboru košíkářství, který roky pracoval jako mistr odborného výcviku na Střední zemědělské škole v Klatovech. Ten jej po osobním setkání a rád, že bude mít nástupce, technologii naučil. Na přípravu loubků je základem kvalitní borovicové dřevo. Loubky se štípou z běle, což je obvodové dřevo kmene borovice, která roste pomalu a má hustá léta. Nejlepší jsou borovice rostoucí v písčité půdě. Kmen borovice musí být rovný a bez suků. Musí se naštípat na čtvrtky. Poté se čtvrtky naštípou na tzv. kláty. Borový klát se upraví na šířku borového loubku. K jeho výrobě se používají železné klíny,

struháč a ostrý nůž. Do klátu se zařízne nůž, oddělí se jedno léto a plynulým tahem se pak oddělí tzv. proutek – loubek.

Základem pletení je dno uspořádané do tzv. šlajsek, což jsou silnější loubky. Na samotné pletení se používají slabší loubky. Kosterní šlajsky se opletou při dně slabšími loubky. Horní okraj košíků se ukončuje věncem, těch jsou různé typy. Ručka košíků se tvoří z kosterních šlajsek.

Podobná je práce ze smrkových kořenů. V této technologii pletení se vypracoval Jan Šup sám jako samouk. Postup přípravy smrkových kořenů se podobá přípravě borovicových loubků k pletení. V první řadě se musíte domluvit s majitelem pozemku, zda vám povolí na jeho pozemku smrkové kořeny najít. Nejlépe se vyhledávají na okraji lesa při louce, kde jsou mokřady. Místem by neměla projíždět žádná technika. Kořeny nesmí být přejeté a ani narušené, jinak ztrácí na hodnotě a nedají se zpracovat.

Příprava smrkových kořenů začíná u kmene stromu, kde se obnaží zemina či drn a najde se vhodný kořen, který se nevětví. Nesmí být příliš silný. Vhodná je síla kořene do 3 cm. Poté je kořen třeba trhavým pohybem zlehka popotahovat. U rozvětvení se kořen uřízne a odstraní od kmene. Z kořene se odstraní za „syrova“ kůra. Takto připravený kořen lze začít štípat. Nožem se zařízne do středu kořene a plynulým tahem se rozdělí na dvě poloviny. Z každé poloviny se připraví jednotlivé loubky široké podle potřeby. Technika pletení je stejná jako u pletení košů z borovicových loubků. Loubky ze smrkových kořenů jsou houževnatější, pružnější a pevnější oproti loubkům z borovice, což je jejich velkou předností. Proto se používají hlavně k výrobě hospodářských košů. Koše pletené touto starou technikou jsou vyhledávány hlavně u chalupářů.

***foto: archiv Jana Šupa,
archiv Vlastivědného muzea Dr. Hostaše v Klatovech, p. o.
(autor: Jan Kavale)***

Marie Kopecká

Luženice

2019

Mistr tradiční rukodělné výroby Plzeňského kraje

Obor Výroba krojů se zaměřením na oblast širšího Domažlicka

Marie Kopecká (*1965) se vyučila šičkou na Středním odborném učilišti Domažlice. Od mládí byla obklopena chodskými kroji, které nosila její maminka i babička. A když se po ukončení činnosti výrobního družstva Chodovia v Domažlicích přestalo s výrobou tohoto tradičního chodského oblečení, rozhodla se, že se pokusí vrátit tomuto odvětví bývalou prestiž.

V rámci své živnosti se věnuje zhotovování krojů již od roku 1997. Ve své dílně, kterou má umístěnou v rodinném domě v Luženicích, pokračuje v uchování tradice výroby hlavně chodských krojů pro své zákazníky. Kroje šije podle přání zákazníka tzv. „na míru“ a každý kus je tedy originálem.

Ukázky její práce je možné zhlédnout jako oblečení na osobách po širokém okolí Chodska, ale i v dalších částech naší vlasti. Vesměs se jedná o sváteční kroje, které se nosí u příležitosti např. Vavřínecké pouti (Chodských slavnostech) v Domažlicích nebo na tradičním Chodském bále. Její výrobky oblékají i některé národopisné soubory a spolky.

Chodsko je jednou z oblastí, kde je tradice nošení krojů stále živá, přičemž typickou se stala forma svátečního oděvu ze 60. a 70. let 19. století s malými obměnami. Dnes je nošení kroje na Chodsku vyhrazeno jen výjimečným příležitostem a soustředěno na blízké okolí Domažlic a Postřekova, ačkoli u nejstarších generací se ještě stále můžeme setkat i s denním nošením. Od 19. století se chodský kraj vyvíjel tak, že vznikly dvě hlavní verze chodského kroje, a to pro dolní a horní Chodsko. Dolnochodský kraj nošený v údolních vesnicích kolem Domažlic (Mrákov, Klíčov, Tlumačov, Luženice a Luženičky, Stráž, Újezd, Dražnov atd.) je bohatší, přičemž silueta kroje je orientovaná nad pas. Kraj hornochodský, který je typický pro obce kolem Postřekova, má jednodušší formu a je orientovaný do pasu.

O obnovu či zachování krojů však usilují i další oblasti v rámci širšího Domažlicka, například v roce 2018 Marie Kopecká zhotovila repliky původních

staňkovských krojů dle dochovaných fotografií a popisu z věstníku Staňkovsko z roku 1940. Tyto kroje byly umístěny v nové expozici města Staňkova.

Marie Kopecká dokonale ovládá celou technologii výroby regionálních krojů. Při své práci dbá na dodržování tradičních postupů výroby a ruční výšivky krojových součástí. Při dodržování těchto postupů spolupracuje s Muzeem Chodska v Domažlicích i s jinými institucemi zabývajícími se národopisem. Snaží se o používání původních materiálů, i když se v současné době jen velmi těžko shání.

Je držitelem titulu Fachman roku 2011, kterou pořádal regionální deník a pivovar Velkopopovický kozel.

Svoji práci prezentuje na internetových stránkách www.chodske-kroje.cz a vyšlo o ní i několik článků v regionálních denících. Byla též hostem v pořadu o Jaroslavu Špillarovi z cyklu Toulavá kamera na ČT 1.

Doufá, že své řemeslo předá alespoň svým vnučkám, jelikož o tuto časově velmi náročnou práci v dnešní době stojí opravdu málokdo.

foto: archiv Marie Kopecké

Jiří Kožený

Nýrsko

2019

Mistr tradiční rukodělné výroby Plzeňského kraje

Obor Zhotovování soustružených hraček a betlémů

Jiří Kožený (*1951) se narodil v Nýrsku. Protože ho od mládí bavila práce se dřevem, vstoupil v 8. třídě základní školy do modelářského kroužku, kde ze dřeva vyráběl převážně modely letadel. Po ukončení základní školy se v letech 1966–1969 vyučil v Plzeňské Škodovce v tříletém oboru dřevomodelář se specializací na soustruh. Zde pak jako dřevomodelář pracoval do roku 1977. Toho roku změnil působiště a nastoupil v Družstvu lidové umělecké výroby Chodovia Domažlice, v dílně v Janovicích nad Úhlavou. Zde se pod vedením Karla Rubáše dále zdokonalil ve výrobním postupu soustružení dřeva. Naučil se především zhotovování dutin pro různé typy výrobků (korbele a další nádoby, sukýnky pro paličky na paličkování krajek apod.). Od dalšího zaměstnance, Aloise Seidla, připraváře firmy, který se u svého otce v jeho soukromé firmě vyučil kolářem, se Jiří Kožený naučil přípravě materiálu (především březin), kterou používá dodnes. Poté, co převzal vedoucí funkci v této pobočce družstva, se zde začaly vyrábět i nové typy soustružených výrobků, např. svícný či stojany na květiny. Zároveň zaučoval do řemesla i nově přijaté zaměstnance, kteří nebyli v oboru vyučeni. Zkušenosti J. Koženého obohatil ještě Jan Spěváček z Veselí u Janovic nad Úhlavou, který jej naučil vyrábět soustružené střelecké terče, které pak od něj odebíral a dokončoval malbou či dalšími způsoby zdobení. V roce 1990 získal v rámci restitucí dílenské prostory bývalý majitel a výroba v pobočce Chodovia v Janovicích nad Úhlavou byla ukončena, stejně jako posléze i ostatní přidružené dílny na okrese Klatovy a Domažlice. Jiří Kožený tedy začal podnikat jako OSVČ v oboru dřevosoustružnické práce. Vyráběl a zákazníkům prodával paličky pro paličkování krajek, kulaté rámečky, panenky i jiné soustružené hračky, svícný, garnýže, stojany na květiny i další výrobky dle potřeb a přání zákazníků. V roce 1995 měly velký úspěch soustružené figurky betléma (sv. Josef, Panna Maria a Ježíšek, pastýř s beránkem, ovečkou a ovčáckým psem). Ty se staly základem rodinného každoročně rozšiřovaného

betléma, který má v současné době víc jak 100 figur lidí, cca 40 figur zvířat a množství listnatých a jehličnatých stromů a dalších doplňků. Tento betlém je každoročně vystavován a veřejnosti přístupný v období kolem vánočních svátků až do Velikonoc v domácnosti manželů Kožených v Nýrsku.

Jiří Kožený je již v důchodu, ale soustružení dřeva se věnuje i nadále, neboť jeho betlémy si získaly oblibu i u širší veřejnosti, a tak každoročně vyrobí nějaký betlém pro nového zájemce, ale zároveň obohacuje svoji nabídku nových figur i těm, kteří již jeho betlém vlastní. Jsou to však betlémy menšího rozsahu, než betlém rodinný.

Specialitou J. Koženého je vlastní nápad na rozpohybování jinak hodně statických soustružených figurek příčným rozříznutím základního těla figurky v potřebné rovině, zkosením řezů a opětovným sesazením těla k sobě v požadovaném předklonu či pokleku. Jednotlivé díly se pak navrtají a sčepují na kolíčky spolu se slepením tak, aby figurky byly kompaktní a snesly i hrubší zacházení. Po přebroušení brusnými papíry a slepení nechává Jiří Kožený figurky bez jakékoli další povrchové úpravy (mořením, lakováním apod.). Aby odlišil od sebe jednotlivé díly (pokud je to nutné), využívá struktury a barevnosti různých druhů dřev.

V současné době předává Jiří Kožený své znalosti dvěma zájemcům o soustružení dřeva. Prvním je Luboš Trefanec z Čínova, který je vyučeným truhlářem, avšak soustružení dřeva ho nadchlo do té míry, že se snaží u J. Koženého rozšířit svoje řemeslné dovednosti i o obor soustružení. Druhým z momentálních následovníků je desetiletý František Fencel. Ten projevil zájem o práci na soustruhu před pár lety a u J. Koženého se na prozatím jednoduchých projektech učí základům práce se dřevem, práce se soustruhem i dalšími dřevozpracujícími nástroji.

foto: archiv Jiřího Koženého

Jiří Wallner

Plzeň

2019

Mistr tradiční rukodělné výroby Plzeňského kraje

Obor Tradiční stavební kovářství

Jiří Wallner (*1955) se vyučil základnímu kovářskému řemeslu na Středním odborném učilišti Škoda Plzeň – obor strojný kovář v letech 1970–1973. Po vyučení pokračoval od roku 1976 v téže učilišti v pozici mistra odborného výcviku a současně absolvoval Střední průmyslovou školu strojnou v Plzni a doplnil si požadované pedagogické minimum.

V době, kdy učiliště pod závodem Škoda přecházelo pod jiné školy, začal pracovat od roku 1992 jako soukromá osoba ve vlastní firmě Kovářství Jiří Wallner. Od roku 1993 spolupracoval a učil žáky Středního odborného učiliště uměleckořemeslné výroby družstva Profum v Praze.

Své pedagogické i profesní zkušenosti začal od roku 2008 předávat jako mistr odborného výcviku oboru Uměleckého zpracování kovů v učilišti Střední školy a Základní školy v Oselcích, kde působí až do současnosti. Neustále pokračuje ve vlastním sebevzdělávání, například v roce 2011 absolvoval studijní program celoživotního vzdělávání v rámci projektu „UNIV 2 KRAJE“ pořádaným Univerzitou Palackého v Olomouci zakončený osvědčením – kvalifikovaný lektor.

Pan Wallner má dílnu s veškerým potřebným technickým vybavením pro práci tradičními technologickými postupy a zároveň je kombinuje s moderními přístupy, například při tvorbě nákrešů či autorských návrhů výrobků podle zadání a přání zákazníků. Věnuje se jak výrobě a opravě tradičních předmětů (zemědělské nářadí, kované mříže vrat a na brány, mříže okenní, okrasné ploty, drobné užitkové předměty), tak i výrobě speciálních předmětů vyráběných podle zadání a přání zákazníka (např. výroba damascenské oceli, zbraně pro šermířské skupiny) a dále rekonstrukcemi a repasováním historických artefaktů nebo jejich dochovaných fragmentů (dveřní závěsy, balkonová zábradlí, lucerny, mříže). Mezi jeho netradiční počiny patří také výroba zcela specifických předmětů podle dochované historické dokumentace (replika kovaného kola tzv.

michaudka). Při své práci čerpá nejen z odborné dobové literatury odpovídající danému tématu, historickému období i patřičným technickým postupům, ale i z vlastního citu pro kvalitní řemeslo a zkušenosti, které posléze využívá při rekonstrukcích.

K nejužívanějším pracovním postupům, které pan Wallner používá při své práci, patří klasické kovářské postupy: prodlužování, rozšiřování, pěchování, sekání, osazování, ohýbání, probíjení materiálu, prosekávání otvorů, štěpení, tepání za studena i za tepla, zkrucování (tordování), rovnání a dokončování povrchů, spojování (kovářské sváření, svorkování, nýtování), dále kalení, ale také povrchové úpravy jako je modření, brynýrování, cínování atd.

Je-li součástí repasovaného předmětu např. zámek, dokáže jej repasovat i opravit, nicméně zámečnické zakázky samostatně přijímá velmi výjimečně, protože se snaží držet především cesty tradiční kovářiny a dodržuje etický kodex při pracovních postupech kovářského řemesla. V rámci sympozií vytváří také vlastní volnou tvorbu. Ukázky vyrobené ve spolupráci s kolegy nalezneme ve veřejných prostorech například v Botanické zahradě v Plzni (květ orchideje) anebo v ZOO v Plzni (plamenák).

Takřka po celý profesní život předával své zkušenosti žákům nejen v rámci své oficiální práce, ale také v rámci své vlastní firmy, pro niž získal od Ministerstva zemědělství osvědčení Pracoviště pracovního vyučování, umožňující provádění praxe. Své práce prezentuje také na webových stránkách vlastní firmy. V učilišti, kde působil na počátku své pracovní kariéry, se podílel na celostátním zpracování metodických příprav pro výuku a mistry ručního a strojního kování. V současné době je odborným konzultantem závěrečných maturitních prací či kresebných podkladů pro realizaci školních zakázek. Vyučuje také v rámci rekvalifikačních kurzů pro dospělé.

Ke kovářskému řemeslu přivedl mnoho žáků, kteří dále pokračovali i v oboru uměleckého kovářství a restaurování, a to například Davida Štance nebo Jiřího Oplta, s nímž spolupracoval do roku 2010. Společně pracovali již na několika významných zakázkách jako bylo restaurování mříží, okapů, nebo schodišťového zábradlí pro komplex budov Matematicko-fyzikální fakulty UK v Praze, nebo rekonstrukce kovaných luceren nad vchodem Divadla Josefa Kajetána Tyla v Plzni.

V pozici lektora je zapojen do projektu „UNIV 2 KRAJE“ – například kroužek Hrajeme si s kovem. Jako lektor kurzu Práce v kovárně – základy kovářství II., je spoluautorem skript pro žáky a dále pracuje na digitalizovaných učebních materiálech (tzv. DUM) pro učební obor Umělecké zpracování kovů.

foto: archiv Jiřího Wallnera

Vladivoj Hrach

Kašperské Hory

2021

Mistr tradiční rukodělné výroby Plzeňského kraje

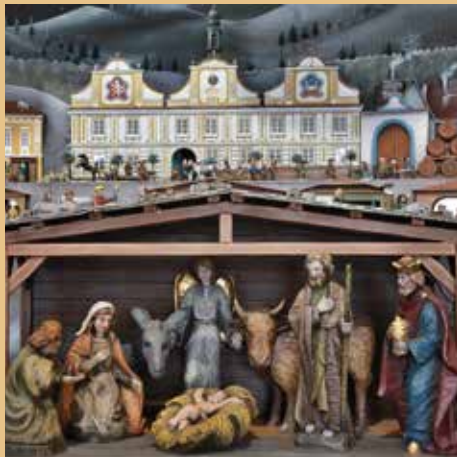
Obor Řezbářství / dřevěná polychromovaná plastika

Vladivoj Hrach (*1965) se narodil v Praze. První kontakt s výtvarným uměním získal v Lidové škole umění v Kralupech nad Vltavou, kde se věnoval malbě a práci s keramikou.

K práci se dřevem ho posunula Střední lesnická škola a učiliště na Křivoklátě. Ovlivněn prací Ing. Jungmanna se zde začal věnovat řezbě dřevěných reliéfů s loveckými a lesnickými motivy. V roce 1986 nastoupil do kralupské dýhárně, kde se věnoval opravám historického nábytku a zhotovování dřevěných reliéfních plastik. Mezi lety 1993–1997 působil jako arteterapeut (kresba, keramika) v Psychiatrické nemocnici Horní Beřkovice. V roce 1997 zakoupili manželé Hrachovi historický dům v centru města Kašperské Hory, kam se také přestěhovali. Vladivoj Hrach získal zaměstnání na zdejší pile a profesně začal také těsně spolupracovat s místním řezbářem Karlem Tittlem, žijícím a působícím v té době na Horské Kvildě, jehož řezby mj. opatroval polychromií. Od roku 1997 Vladivoj Hrach pod mentorským vedením K. Tittla postupně upouštěl od světské reliéfní tvorby a začal se pomalu orientovat na drobnou náboženskou plastiku. Zároveň se v oboru průběžně teoreticky dovzdělával, zejména v historii a technikách evropské slohové umělecké tvorby, lidové tvorby, ale i moderního umění. S K. Tittlem spolupracoval do roku 2000.

V témže roce otevřel vlastní řezbářství a obchod na kašperskohorském náměstí. Zde od počátku společně s vlastní tvorbou nabízel i díla regionálních uměleckých řemeslníků, např. podmalby na skle Jiřího Honisse z Českých Budějovic, řezbářské výrobky Petra Štýse z Klatov či hrnčířské zboží z rodinné dílny Rudolfa a Martina Volfových z Kolovče. Přístup k řemeslu lze u Vladivoje Hracha charakterizovat jako metodický s projevenou inspirací známými českými umělci, např. Františkem Bílkem (1872–1941), Ladislavem Šalounem (1870–1946) či Stanislavem Suchardou (1866–1916), jenž zejména v moderní Hrachově tvorbě poznáváme v úmyslném nezahlazování některých

stop po dlátech a v hrubším rustikálním estetickém vyznění děl. Materiálem je mu zpravidla lipové dřevo. Na předem připravený špalík předkreslí či (častěji) nalepí papírovou kreslenou či fotografovanou předlohu v příslušném měřítku. Většinu dřevní hmoty odebere frézou či vrtačkou a dále pracuje již s ručními dlaty. Mistrným způsobem ovládá také techniku klasické křídové polychromie. V případě autorských prací používá akrylové barvy, u rekonstrukcí či na restaurovaných dílech se vždy snaží o dodržení původních řemeslných postupů a užívání původních barev. Při polychromování používá jak tradičního postupu vrstvení barev od světlých tónů po tóny tmavé, tak vlastní postup, při kterém za podkladový nátěr užívá barevné odstíny tmavé (převážně palisandr) a přechází do odstínů světlých. Plasty tak získávají charakteristickou hloubku barevnosti, pro autora typickou. Díky svým znalostem a dovednostem v oboru polychromie je Vladivoj Hrach též oslovován k revitalizacím a opravám dřevěných plastik, zejména s náboženskou tematikou, a přestože sám nedisponuje restaurátorskou licenci, jeho konzultace využívají ostatní řezbáři i restaurátoři, kteří mají oprávnění Ministerstva kultury ČR.

Zřejmě nejznámější realizací, na které Vladivoj Hrach spolupracoval s kašperskohorským truhlářem Jiřím Brožem, je skříňový kašperskohorský betlém na profilované masivní lavici, instalovaný v přízemí místní radnice (2012). S rozměrem 4,5 metru na délku je v současnosti označován za největší skříňový betlém u nás. Biblický příběh narození Ježíše Krista je v (částečně mechanizovaném) betlému zasazen do reálií Kašperských Hor a to nejen typickými architektonickými památkami (dílo J. Brože), ale současně také s množstvím nejrozličnějších figur, z nichž některé jsou řezány dle skutečných obyvatel města (dílo V. Hraha). Betlém je postupně doplňován o další části a každoročně také o nové figurky.

Vladivoj Hrach má dva syny a dceru, z nichž ani jeden dosud o otcovo řemeslo nejví profesní zájem s ambicí pokračovat v živnosti. V současné době tedy řemeslné znalosti a zkušenosti přímým následovníkům nepředává, ačkoli možnost v řemesle zaučit i jiné zájemce neodmítá.

foto: Jan Kavale

Marie Langová

Postřekov

2021

Mistr tradiční rukodělné výroby Plzeňského kraje

Obor Výroba chodských krojů

Marie Langová, rozená Konopová (*1956), se narodila do malé dolnochodské vesničky Valcha-Havlovice u Domažlic, z níž pochází i její tatínek, zatímco maminka je původem z hornochodského Postřekova. Sem se naopak provdala M. Langová, nyní vdova a maminka dvou dospělých dětí. Vyučila se šičkou v závodě Šumavan Domažlice. Několik let šila německé kroje a malovala keramiku. Chodské kroje šije více než 25 let a to od doby, kdy její dcera s přítelem vstoupili do Národopisného souboru Postřekov. Bylo třeba ušít dámský a pánský kroj. Od té doby má živnost na šití a půjčování chodských krojů. Naučila se také trásnit šátky, vyšívát vesty, kazajky, kabáty, šátečky do ruky a dělat věnečky na hlavu. Kroje šila chebské, pražské, chotěšovské, plzeňské od Tachovska po jižní Čechy, hornochodské i dolnochodské. Dále pak pro hudební školy, kapely, ale i do Ameriky, Německa a Chorvatska.

Aktuálně je již několik let v důchodu, nicméně stále pracuje s ambicí došít kroje místnímu souboru, a to hlavně dětskému, který má padesát členů. Šije a vyšívá ručně, dále používá průmyslový šicí stroj, stroj k začíšťování, stroj na řezání dírek na knoflíky a průmyslovou žehličku žehlící pouze na principu páry. Po celou dobu se snaží zachovat materiály a střihy v původní podobě – používá např. brokát, kašmír, dyftýn, klot, plátno, kanafas, dále různé stuhy, portičky a prýmky. Stejně jako ostatní švadleny se však při výrobě krojů často potýkala se značnými problémy ohledně dostupnosti potřebných látek. V regionu často nebyly k sehnání vůbec nebo jen ve špatné kvalitě. Proto se musela obracet i na výrobce a obchodníky z Moravy.

Marie Langová také provozuje půjčovnu chodských krojů, v níž nabízí na sto dětských, dámských i pánských krojů. Kroje půjčuje na rodinné oslavy, poutě, svátky, křtiny i focení. Půjčovnu by ráda v budoucnu předala dceři. Její nejnadějnější žačkou, kterou zapracovala od základu do šití krojů, je Denisa Drahunská, která je v současnosti schopná samostatně chodské kroje nejen šít,

ale i vyšívát, a třásnit šátky. Pravidelně se docházejí učit i další dva zájemci, jeden z nich je muž. Marie Langová též dlouhodobě spolupracuje s infocentrem v Klenčí pod Čerchovem a zúčastňuje se řemeslných akcí, kde vystavuje a vyšívá části krojů, prodává šité hračky z kanafasu, a když je třeba, tvoří s dětmi. Již několik let vystavuje a prodává na slavnosti „Výhledy“ v Klenčí pod Čerchovem.

Je zakladatelkou Muzea chodských krojů v Postřekově v budově staré školy, které provozuje s Annou Burešovou (také švadlenou) již jedenáctým rokem. V muzeu je 46 do krojů oblečených krejčovských panen a torz a jsou zmapovány oblasti nošení krojů, svatby, pohřby i všední dny. Popisuje zde slovně kroje a zajímavosti při jejich šití a v případě zájmu učí vázání šátků a pantlů.

foto: Václav Silha (1), Jan Kavale (2, 3, 4, 5), Bc. Radek Zuber (6)

Karel Tittl

Velhartice

2021

Mistr tradiční rukodělné výroby Plzeňského kraje

Obor Řezbářství / betlémářství

Karel Tittl (*1954) se narodil v plzeňské železničářské rodině. Už od malička tíhnul k práci se dřevem. V 15 letech nastoupil dvouleté studium na lesnickém učilišti na Modravě, fungujícím v této šumavské obci mezi lety 1961–1982. Kromě standardního studia se zde však začal individuálně věnovat i řezbářskému řemeslu. Bezprostředně po vyučení v roce 1970 přijal zaměstnání u polesí Modrava. Profesionální práce v lese ho provázela i následující etapou života, kdy se ovšem nadále soukromě věnoval i dřevorezbě. Po roce 1989 s podporou kolegy z práce Helmuta Honese získal zaměstnání v Bavorsku. Tam se také seznámil s místním řezbářem, rodákem z Horské Kvildy (v níž tehdy Tittlovi žili), přezdívaným „Svatý“, od kterého získal velmi mnoho cenných řemeslných dovedností a znalostí. V Bavorsku se Karel Tittl též poprvé setkal s praktickým použitím řezbářského kopírovacího stroje, který dodnes používá na repliky větších děl. Po půl roce práci lesního dělníka v Německu opustil a začal se naplno věnovat řezbářství, a to zejména betlémům, při jejichž výrobě ještě zpočátku spolupracoval se zkušenějšími řezbáři z blízkého i vzdálenějšího okolí. Ti do betlémů zhotovovali figurky, zatímco Karel Tittl měl na starosti vše ostatní. Později se Karel Tittl začal věnovat také restaurování a opravám dřevěných sakrálních plastik, k čemuž bylo nutné získat také patřičné teoretické znalosti. Ty nabývá Karel Tittl nejvíce pilným samostudiem, díky němuž má jeho tvorba svůj vlastní nezaměnitelný charakter. Ve svém řemesle byl autor velmi výrazně ovlivněn lidovým naivním uměním Šumavy. Převážnou většinu jeho děl můžeme zařadit do kategorie drobného sakrálního umění. V jeho tvorbě však nalezneme také ryze světské motivy i umění užité, jako je realizace odpočívadel pro stezku A. Stifftera. Nejpodstatnější a nejtypičtější náplní jeho tvorby jsou však stále betlémy. V současnosti má Karel Tittl dvě samostatné dílny. Jednu přímo ve Velharticích, druhou v nedalekých Přestanících. Při své práci využívá téměř výhradně lipové dřevo. Z časových důvodů svá díla

neopatruje polychromií a nekoloruje. V tomto směru využívá spolupráci s externími řemeslníky, zejména manželi Balcarovými z Náchoda, kteří vybrané plastiky a betlémové figury opatřují sádrovou polychromií a kolorují je olejovými barvami.

K řemeslu vedl Karel Tittl též oba své syny, profesionálně se mu však dosud věnuje pouze mladší syn Martin, který se aktivně podílí na veškeré činnosti rodinného řezbářství. Vedle toho si Karel Tittl průběžně vyškolicil několik dalších následovníků, s nimiž dodnes spolupracuje při výrobě figurek do svých betlémů. Svými znalostmi a zkušenostmi přispěl také k založení dalšího šumavského řezbářství, které na Kašperských Horách provozoval Vladivoj Hrach, rovněž žák Karla Tittla. Výjma kostelních či velkých mechanických betlémů zhotovuje velhartická dílna otce a syna Tittlových také drobnější rodinné přenosné betlémy, ať již skříňkové či skládané. Výjimečně lze v autorově díle nalézt také betlémy blokové. Velhartická dílna Karla Tittla tak zhotoví i ke třem stům betlémů ročně. Ve skladbě betlémů a ve vztahu k typům betlémových figur se Karel Tittl drží tradičních předloh.

V některých případech (často na vyžádání objednatelů) však betlémy obohacuje také o další moderní prvky (výjevy z regionální historie, peklo a nebe, postavy druidů apod.). Rozměrné skládané betlémy patří také k nejznámějším autorovým realizacím, ať se jedná o Sušický mechanický betlém (2004) zhotovený pro Muzeum Šumavy Sušice ve spolupráci se sušickým řezbářem Pavlem Svobodou, betlém velhartický (2010) umístěný v Tittlově dílně, či betlém železnorudský, vystavovaný každoročně v kostele Panny Marie Pomocné z Hvězdy (2013) v Železné Rudě.

Svým dlouholetým společenským působením na Šumavě a zejména pak provozováním řezbářského řemesla se Karel Tittl řadí k nejvýznamnějším osobnostem tohoto regionu. Byl mezi prvními, ne-li zcela prvním, kdo v oblasti jihozápadní Šumavy vzkřísil řezbářské řemeslo a stal se také inspirací pro mnohé další. Od roku 2003 je Karel Tittl členem Sdružení výtvarníků ČR a v roce 2005 se stal členem Unie výtvarných umělců ČR.

foto: Jan Kavale (1, 2, 3, 4), Mgr. Michal Chmelenský (5, 6)

